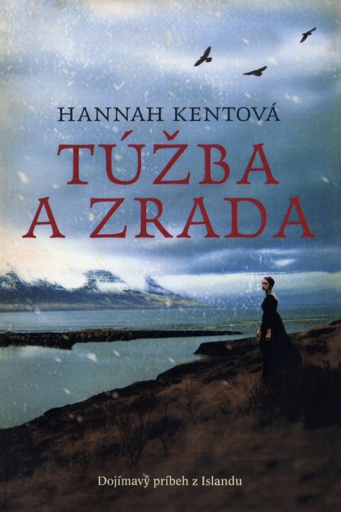

HANNAH KENTOVÁ

TÚŽBA A ZRADA

Dojímavý příběh z Islandu

HANNAH KENTOVÁ

TÚŽBA A ZRADA

HANNAH KENTOVÁ

TÚŽBA A ZRADA

FORTUNA

Original title: Hannah Kent: BURIAL RITES

Copyright © 2013 by Hannah Kent

Cover design: Sandy Cull, gogoGingko

Cover Images: Malgorzata Maj/Trevillion Images

Slovak edition © Fortuna Libri, Bratislava 2013

Translation © Zuzana Kamenská, 2013

Vydalo vydavateľstvo Fortuna Libri v edícii Fortuna Litera.

www.fortunallibri.sk

Redakčná a jazyková úprava Katarína Vilhanová

Zodpovedná redaktorka Anna Kališková

Prvé vydanie

Všetky práva vyhradené.

Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovat', ukladať do informačných systémov ani rozširovať akýmkoľvek spôsobom, či už elektronicky, mechanicky, fotografickou reprodukciou, alebo inými prostriedkami, bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ISBN 978-80-8142-205-8

Venujem rodičom.

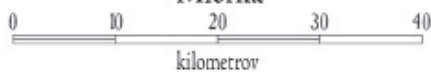
POZNÁMKA O ISLANDSKÝCH MENÁCH

Islandčania používajú patronymický systém mien,
v ktorom sa priezvisko dieťaťa odvodzuje
z krstného mena otca s príponou -són alebo -dóttir.

Agnes Magnúsdóttir teda doslova znamená
Agnes Magnúsova dcéra. Z tohto dôvodu majú
všetci pokrvní príbuzní v islandskej rodine
iné priezviská.

Mierka

„K TÝM, KTORÝCH SOM NAJVIAC LÚBILA,
SOM BOLA NAJHORŠIA.“
Sága o ľuďoch z Lososieho údolia

PROLÓG

POVEDALI, ŽE MUSÍM UMRIEŤ. Povedali, že som ukradla dych dvoch mužov, a preto teraz ukradnú ten môj. Predstavujem si, že všetci sme plamene sviečok žiariace masnotou, mihotajúce sa v temnote a v zavýjaní vetra. V tichu miestnosti počujem kroky, hrozivé blížiac sa kroky, ktoré ma prichádzajú sfúknuť a vyhnať mi život z tela ako sivý obláčik dymu. Zmiznem vo vzduchu a v noci. Jedného po druhom nás všetkých zahasia, kým neostane len ich svetlo, v ktorom sa vidia. Kde budem potom?

Niekedy sa mi zdá, že znova vidím statok horiaci v temnote. Niekedy cítim bolesť zimy v pľúcach a mám dojem, že vidím plamene odrážajúce sa na hladine oceána, ktorého voda sa zvláštne ligoce. Obzrela som sa a hľadela som na ten oheň, a keď si ešte aj dnes obliznem pokožku, stále na nej cítim soľ. A dym.

Nebolo vždy tak chladno.

Počujem kroky.

PRVÁ KAPITOLA

Verejný oznam

24. MARCA 1828 sa v Illugastadire uskutoční aukcia cenností z pozostalosti statkára Natana Ketilssona. Ide o jednu kravu, niekoľko koní a značný počet oviec, seno a nábytok, sedlo, uzdu a mnoho riadu a tanierov. Toto všetko sa predá, ak bude ponúknutá dostatočná suma. Všetky cennosti dostane ten, kto ponúkne najviac. V prípade zlého počasia sa aukcia presunie na nasledujúci deň, ak to počasie dovoľí.

Björn Blöndal

DIŠTRIKTUÁLNY KOMISÁR

20. marca 1828

Velavážený reverend Jóhann Tómasson!

Ďakujem Vám za Váš ctený list zo 14. tohto mesiaca, v ktorom ste vyjadrili prianie, aby som Vás informoval, ako sme sa postarali o pohreb Pétura Jónssona z Geitaskardu, ktorého údajne zavraždili a spálili v noci z 13. na 14. tohto mesiaca spolu s Natanom Ketilssonom. Ako reverend isto vie, váhali sme, či máme jeho kosti pochovať v posvätenej zemi. Jeho odsúdenie a trest za prepadnutie, krádež a prechovávanie kradnutého majetku mali nasledovať po jeho obžalobe pred najvyšším súdom, lenže z Dánska sme nedostali nijaké pokyny. Sudca krajského súdu odsúdil Pétura 5. februára minulého roka na štyri roky ťažkých prác v Rasphuse v Kodani, ale v čase vraždy bol „na voľnej nohe“. Preto odpoveďou na Vašu otázku je, že jeho kosti sme pochovali podľa kresťanských zvyklostí vedľa Natanových, lebo ho ešte nebolo možné považovať za vyčleneného z kresťanského spôsobu života. Všetky osoby, ktorým majú byť odopreté kresťanské pohrebne rituály, sú jasne vymenované a definované v liste jeho veličenstva kráľa z 30. decembra 1740.

Björn Blöndal

DIŠTRIKTUÁLNY KOMISÁR

30. mája 1829

Reverend T. Jónsson

Breidabólstadur, Vesturhóp

Kaplán Thorvardur Jónsson!

Verím, že Vás môj list zastihol pri úspešnom vykonávaní práce nášho Pána vo Vesturhópe.

Najprv Vám chcem zablahoželať, aj keď oneskorene, k úspešnému ukončeniu štúdia na juhu Islandu. Vaši farníci hovoria, že ste usilovný mladík, a ja schvaľujem Vaše rozhodnutie vrátiť sa na sever a začať službu kaplána pod dohľadom Vášho otca. Veľmi ma teší fakt, že medzi nami stále žijú bezúhonní muži, ochotní plniť si svoje povinnosti voči ľuďom i Bohu.

Ďalej Vám píšem z titulu dištriktuálneho komisára so žiadosťou o službu. Ako isto viete, naše spoločenstvo nedávno zahabil tieň zločinu. Vraždy v Illugastadire, ktoré sa udiali vlani, svojou ohavnosťou symbolizujú skazenosť a bezbožnosť tohto kraja. Ako dištriktuálny komisár Húnavatnu nemôžem trpieť spoločenskú svojhlavosť a po očakávanom splnomocnení najvyššieho súdu v Kodani zamýšľam popraviť vrahov z Illugastadiru. Práve preto Vás žiadam o pomoc, kaplán Thorvadur. Ako si isto spomínate, o vraždách som písal v liste adresovanom duchovenstvu takmer pred desiatimi mesiacmi, v ktorom sa nachádzali pokyny prednášať kázne

o treste. Dovoľte, aby som Vám zopakoval, čo sa stalo. Potom budete mať hlbšie informácie o spáchanom zločine.

Minulý rok v noci z 13. na 14. marca traja ľudia spáchali krutý a otrasný čin proti dvom mužom, ktorých pravdepodobne poznáte – proti Natanovi Ketilssonovi a Péturovi Jónssonovi. Telá Pétura a Natana sa našli v zhorených ruinách Natanovho statku v Illugastadire. Pri bližšej obhliadke ich mŕtvol boli objavené rany spôsobené cudzím zavinením. Toto odhalenie viedlo k vyšetrovaniu, z ktorého sa stal súdny proces, a 2. júla minulého roka z týchto vrážd obžalovali troch ľudí – jedného muža a dve ženy. Všetkých troch uznali za vinných pred dištriktuálnym súdom, ktorému som predsedal, a odsúdili na popravu štatím: „Kto udrie človeka tak, že zomrie, prepadne smrti.“ Trest smrti vyniesol krajinný súd v Reykjavíku 27. októbra minulého roka. Momentálne je prípad na najvyššom súde v Kodani a je pravdepodobné, že môj pôvodný rozsudok tam potvrdia. Odsúdený muž sa volá Fridrik Sigurdsson, syn statkára v Katadalure. Ženy sú slúžky. Jedna sa volá Sigrídur Gudmundsdóttir, druhá Agnes Magnúsdóttir.

Tieto odsúdené osoby sú momentálne vo väzbe tu na severe, kde aj ostanú až do popravy. Fridrika Sigurdssona odviezol do Thingeyraru reverend Jóhann Tómasson a Sigrídur Gudmundsdóttir poslali do Midhópu. Agnes Magnúsdóttir mala byť až do svojej popravy v Stóra-Borgu, ale z dôvodu, ktorý vám nemôžem prezradiť, ju na budúci mesiac prevezieme do dediny Kornsa v údolí Vatnsdalur. Nie je v kontakte so svojím súčasným duchovným správcom a využila jedno z mála práv, ktoré jej ostali, a požiadala o nového kňaza. Chcela Vás, kaplán Thorvardur.

Túto žiadosť Vám predkladám s istou dávkou neistoty. Uvedomujem si, že Vaše povinnosti sa doteraz týkali len

duchovného vzdelávania Vašich najmladších farníkov, čo je bezpochyby veľmi záslužné, ale nemá to nijakú politickú hodnotu. Možno sám priznáte, že máte primálo skúseností, aby ste dokázali odsúdenú ženu priviesť k Pánovi a jeho nekonečnej milosti. V tom prípade nebudem namietat, ak nebudete súhlasiť. Je to bremeno, ktoré by som váhal položiť na plecia aj skúsenému duchovnému.

Ak by ste však prijali zodpovednosť za pripravenie Agnes Magnúsdóttir na stretnutie s naším Pánom, budete musieť pravidelne navštevovať Kornsá, ak to počasie dovoľí. Musíte jej kázať Božie slovo a priviesť ju k pokániu a k uznaniu spravodlivosti. Prosím, nedovoľte, aby lichôtky alebo rodinné zväzky, ak medzi Vami a obžalovanou nejaké sú, ovplyvnili Vaše rozhodnutie. Reverend, ak sa nedokážete rozhodnúť sám, obráťte sa na mňa.

Čakám na Vašu odpoveď. Prosím, odovzdajte ju môjmu poslovi.

Björn Blöndal

DIŠTRIKTUÁLNY KOMISÁR

KAPLÁN THORVARDUR JÓNSSON bol na malom statku patriacom k farnosti v Breidabólstadore a obkladal kozub novými kameňmi, keď zrazu začul, ako si jeho otec vo dverách odkašľal.

„Tóti, vonku je posol z Hvammuru. Pýta sa na teba.“

„Na mňa?“ Od prekvapenia mu z ruky vypadol kameň. Dopadol na udupanú hlinenú podlahu a len o vlások minul jeho nohu. Reverend Jón cmukol od podráždenia, sklonil hlavu, aby prešiel cez veraje dverí, a jemne Tótiho odstrčil z cesty.

„Áno, na teba. Čaká.“

Posol bol sluha v obnosenom kabáte. Prv než prehovoril, zvedavo si Tótiho obzrel. „Reverend Thorvardur Jónsson?“

„To som ja. Vlastne som len kaplán.“

Sluha pokrčil plecami. „Mám pre vás list od dištriktuálneho komisa, ctihodného Björna Blöndala.“ Z vnútorného vrecka kabáta vytiahol kus papiera a podal ho Tótimu. „Dostal som príkaz počkať tu, kým si ho neprečítate.“

List bol teplý a vlhký, lebo bol v kontakte s mužovým telom. Tóti prelomil pečat', všimol si, že list bol napísaný v ten deň, posadil sa na klát pred dverami a začal čítať.

Keď dočítal Blöndalov list, zdvihol hlavu a uvedomil si, že sluha ho pozoruje. „No?“ súril ho so zdvihnutým obočím.

„Prosím?“

„Aká je vaša odpoveď pre dištriktuálneho komisára? Nemám na to celý deň.“

„Smiem sa pozhovárať s otcom?“

Sluha si vzdychol. „Nech sa páči.“

Otca našiel v badsofe, v spálni, ako pomaly vyrovnáva prikrývky na svojej posteli.

„Čo sa deje?“

„Je od dištriktuálneho komisára.“ Tóti podal otcovi poskladaný list a počkal, kým si ho prečítal. Nevedel, čo má robiť.

„Čo mu mám odpovedať?“ spýtal sa nakoniec Tóti.

„To záleží na tebe.“

„Nepoznám ju.“

„Nie.“

„Je z našej farnosti?“

„Nie.“

„Prečo požiadala o mňa? Som len kaplán.“

Otec sa vrátil k svojej posteli. „Možno by si sa jej na to mal opýtať.“

Sluha sedel na kláte a čistil si nechty nožíkom. „No ako? Akú odpoveď mám dať dištriktuálnemu komisárovi od *kaplána*?“

Tóti odpovedal skôr, než sa stihol naozaj rozhodnúť. „Povedzte Blöndalovi, že sa stretnem s Agnes Magnúsdóttir.“

Sluhovi od prekvapenia zamrzol úsmev. „Tak o to teda išlo.“

„Mám byť jej duchovným poradcom.“

Sluha naňho civel a potom sa z ničoho nič rozosmial. „Dobrý Bože,“ zamrmal. „Vybrali si myš, aby skrotila mačku.“ Potom vysadol na koňa a zmizol za kopcami. Tóti ostal nehybne stáť pri dverách. List držal od seba čo najďalej, akoby čakal, že každú chvíľu vzbĺkne.

STEINA JÓNSDÓTTIR HÁDZALA VYSUŠENÝ HNOJ na kopu na dvore pred statkom patriacim jej rodine, keď vtom začula rýchly dupot konských kopýt. Oprášila si špinu zo sukní, vystrela sa a pozrela sa za roh chalupy, aby lepšie videla na vyjazdenú cestičku tiahnucu sa cez údolie. Blížil sa k nej muž v žiarivočervenom kabáte. Sledovala, ako odbočil k statku, no keď si uvedomila, že ho bude musieť privítať, zachvátila ju panika. Rýchlo sa ukryla za roh domu, napľula si do dlaní, aby si ich očistila, a utrela si nos do rukáva. Keď sa vrátila pred dom, jazdec tam už na ňu čakal.

„Dobrý deň, mladá dáma.“ Muž si pobavene obzeral Steinu a jej špinavé sukne. „Vidím, že som ťa vyrušil pri práci.“ Steina naňho zírala, kým nezosadol. Ladne prešvihol nohu ponad chrbát koňa. Hoci bol statný, poľahky dopadol na nohy. „Vieš, kto som?“ Hľadel na ňu, či neuvidí aspoň záblesk poznania.

Steina pokrútila hlavou.

„Som dištriktuálny komisár Björn Audunsson Blöndal.“ Mierne kývol hlavou a napravil si kabát, ktorý, ako si Steina hneď všimla, bol ozdobený striebornými gombíkmi.

„Ste z Hvammuru,“ zamrmľala.

Blöndal sa trpezlivo usmieval. „Áno. Som nadriadený tvojho otca. Prišiel som sa s ním porozprávať.“

„Nie je doma.“

Blöndal sa zamračil. „A tvoja matka?“

„Sú na návšteve u príbuzných na juhu údolia.“

„Aha.“ Uprene sa zadíval na mladú ženu, ktorá sa vrtela a nervózne hľadela na polia. Na nose a čele mala roztrúsené pehy, ale inak bola jej pokožka bledá. Hnedé oči mala posadené ďaleko od seba a medzi prednými zubami sa jej vynímala široká medzera. Na Blöndala pôsobila nemotorne. Všimol si, že dievča má pod nechtami špinu.

„Budete sem musieť prísť neskôr,“ navrhla nakoniec Steina.

Blöndal stuhol. „Môžem ísť aspoň dnu?“

„Och. Ak chcete. Koňa si môžete priviazať tam.“ Steina si hrýzla do pery, kým Blöndal nepriviazal koňa ku kolu v záhrade, potom sa otočila a vbehla do domu.

Blöndal ju nasledoval. Musel sa zohnúť, aby prešiel cez nízke dvere chalupy. „Vráti sa otec ešte dnes?“

„Nie,“ znela stručná odpoveď.

„Aká smola,“ pošťazoval sa Blöndal. Potkýnal sa v tmavej chodbe za Steinou, ktorá ho viedla do badsofy. Od svojho vymenovania za dištriktuálneho komisára stučnel a zvykol si na priestrannejšie obydlie z importovaného dreva, ktoré dostal pre seba a svoju rodinu vo Hvam-mure. Sedliacke chalupy a statky ho odpudzovali svojimi stiesnenými izbami postavenými z hliny, v ktorých sa v lete dvíhali kúdoly prachu a dráždili mu pľúca.

„Komisár...“

„Dištriktuálny komisár.“

„Prepáčte, dištriktuálny komisár. Mamička a ocko, teda Margrét a Jón, sa vrátia zajtra. Alebo pozajtra. Podľa počasia.“ Steina ukázala na sivý vlnený záves, ktorý v úzkej miestnosti oddeľoval badsofu od maličkého salónika. „Sadnite si tam,“ vyzvala ho. „Idem pohľadať sestru.“

Lauga Jónsdóttir, Steinina mladšia sestra, plela biedne zeleninové hriadky neďaleko statku. Bola sklonená nad burinou, preto nevidela príchod dištriktuálneho komisára, ale sestrino volanie počula oveľa skôr, než ju zbadala.

„Lauga! Kde si? Lauga!“

Lauga sa postavila a utrela si špinavé ruky do zástery. Nezakričala na sestru, ale trpezlivo čakala, kým ju Steina, ktorá bežala a potkýnala sa o dlhé sukne, neuvidí.

„Všade som ťa hľadala!“ zvolala udýchaná Steina.

„Čo sa s tebou, pre zmilovanie Božie, porobilo?“

„Komisár je tu!“

„Kto?“

„Blöndal!“

Lauga zízala na sestru. „Dištriktuálny komisár Björn Blöndal? Utri si nos, Steina, tečie ti z neho.“

„Sedí v salóniku.“

„Kde?“

„Vieš, za závesom.“

„Nechala si ho tam *samého*?“ Lauga prekvapene zalapala po dychu.

Steina sa zatvárala nešťastne. „Prosím, poď sa s ním porozprávať.“

Lauga zazrela na sestru, potom si rýchlo odviazala špinavú zásteru a hodila ju vedľa ligurčeka. „Steina, niekedy naozaj nerozumiem, čo ti behá po rozume,“ zamrmlala, keď rýchlym krokom kráčali k chalupe. „Nechať muža, ako je Blöndal, sedieť *samého* v našej badsofe.“

„V salóniku.“

„Aký je v tom rozdiel? Predpokladám, že na pitie si mu dala srvátku pre sluhov.“

Steina sa obrátila k sestre s vydeseným výrazom na tvári. „Nedala som mu nič.“

„Steina!“ Lauga sa rozbehla. „Bude si myslieť, že sme sedliaci!“

Steina sledovala, ako sestra beží medzi trsmi trávy. „My *sme* sedliaci,“ zahundrala.

Lauga si rýchlo umyla tvár a ruky a schmatla čistú zásteru od Kristín, ich slúžky, ktorá sa pred cudzím hlasom ukryla v kuchyni. Lauga našla dištriktuálneho komisára sedieť za malým stolíkom v salóniku. Čítal si nejaký kus papiera. Ospravedlnila sa mu za sestrinu nezdvorilosť, ponúkla mu tanier studenej nakrájanej baraniny, ktorý od nej prijal, ho-

ci sa tváril trochu urazene. Kým jedol, postávala bokom a pozorovala, ako sa mu pri hryzení hýbu tučné pery. Možno jej otca povýšia z dištriktuálneho úradníka do ešte vyššej funkcie. Možno dostane uniformu alebo mzdu od dánskeho kráľovského dvora. Možno z toho budú nové šaty aj pre ňu. Nový domov. Viac sluhov.

Blöndal nožom vyškrabal z taniera zvyšky jedla.

„Dáte si *skyr* a smotanu, dištriktuálny komisár?“ opýtala sa a zobrala prázdny tanier.

Blöndal pokýval rukou, akoby sa chystal odmietnuť, no potom zaváhal. „Dobre teda. Ďakujem.“

Lauga sa zapýrila a ponáhľala sa po syr.

„A nenamietal by som ani proti káve,“ zakričal za ňou, keď prechádzala za záves.

„Čo od nás chce?“ spýtala sa Steina, ktorá sa krčila pri ohni v kuchyni. „Nepočujem nič okrem toho, ako buchoceš hore-dole po chodbe.“

Lauga jej strčila špinavý tanier. „Ešte nič nepovedal. Chce *skyr* a kávu.“

Steina si s Kristín vymenila pohľad a slúžka zagúľala očami. „Nemáme kávu,“ pošepekala Steina.

„Ale áno. Videla som ju minulý týždeň v špajze.“

Steina zaváhala. „Ja... ja som ju vypila.“

„Steina! Káva nie je pre nás! Máme ju na zvláštne príležitosti!“

„Príležitosti? Komisár nás nikdy nenavštevuje.“

„*Dištriktuálny* komisár, Steina!“

„Onedlho sa vrátia sluhovia z Reykjavíku. Možno nejakú prinesú.“

„To bude potom. No čo budeme robiť teraz?“ Nahnevaná Lauga postrčila Kristín ku komore. „*Skyr* a smotanu. Rýchlo.“

„Chcela som vedieť, ako chutí,“ vysvetľovala Steina.

„Už sa s tým nedá nič robiť. Daj mu namiesto toho čerstvé mlieko. Keď nachystáš, odnes to do salónika. Vlastne nie, nech to spraví Kris-